

RHIF YMCHWIL GYMDEITHASOL:

60/2016

DYDDIAD CYHOEDDI:

27/09/2016

Gofal Plant mewn Addysg Bellach

Crynodeb Gweithredol

Gofal Plant mewn Addysg Bellach
Crynodeb Gweithredol

Barn yr ymchwilydd yw'r farn a fynegir yn yr adroddiad hwn ac nid barn Llywodraeth Cymru o reidrwydd

I gael gwybodaeth bellach, cysylltwch â:

Joseph Wilton

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

Ffôn: 029 2082 3663

E-bost: joseph.wilton@wales.gsi.gov.uk

1. Crynodeb gweithredol

Cyflwyniad a methodoleg

- 1.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi comisiynu cwmni Ymchwil Arad i ymgymryd ag astudiaeth ynghylch i ba raddau y mae gofal plant yn rhwystro i rieni ifanc yng Nghymru sy'n dymuno mynd i addysg bellach (AB), dychwelyd iddi neu barhau ynddi yng Nghymru.
- 1.2 Mae cyllideb Llywodraeth Cymru yn cynnwys ymrwymiad o £0.4 miliwn i *'weithredu cynllun gofal plant peilot wedi'i hyrwyddo gan UCM ar gyfer myfyrwyr addysg bellach'*. Ceisiodd yr ymchwil hwn astudio'r sylfaen dystiolaeth a'r sail resymegol ar gyfer rhaglen newydd.
- 1.3 Roedd yr ymchwil yn canolbwyntio ar gyfres o gwestiynau ymchwil, â blaenoriaeth ar y chwech canlynol:
 1. Beth yw'r materion penodol sy'n wynebu rhieni ifanc sy'n dymuno mynd i AB, neu barhau ynddi? Er enghraifft, ai cost yw'r unig/prif rwystr?
 2. I ba raddau mae galwadau gofal plant yn atal rhieni ifanc (hyd at 20 mlwydd oed, ac ail grŵp rhwng 20 a 25 mlwydd oed) yng Nghymru rhag mynd i AB, neu barhau ynddi?
 3. Faint o rieni ifanc sy'n manteisio ar gymorth sydd ar gael ar hyn o bryd?
 4. Faint o rieni ychwanegol fyddai'n gallu cael help i gael mynediad i AB, neu barhau ynddi, petai cymorth pellach yn cael ei gynnig yng Nghymru?
 5. A oes unrhyw rwystrau penodol i rieni sy'n dymuno mynd i AB cyfrwng Cymraeg neu'n dymuno defnyddio gofal plant cyfrwng Cymraeg?
 6. Sut mae cymorth sydd eisoes yn bodoli sydd ar gael i rieni ifanc sy'n dymuno cael mynediad i AB yng Nghymru yn cymharu â rhanbarthau eraill y Deyrnas Unedig? Er enghraifft, y cynllun Dysgu Gofalu/Care to Learn.
- 1.4 Roedd yr ymchwil yn cynnwys cyfres o gyfweiliadau â rhanddeiliaid, ochr yn ochr ag adolygiadau o lenyddiaeth a data yn ymwneud â gofal plant mewn AB. Sail resymegol y dull a ddefnyddiwyd oedd sicrhau bod yr ymchwil yn defnyddio

arbenigedd a gwybodaeth rhanddeiliaid, tra'n gwneud defnydd effeithlon o ddata sy'n bodoli eisoes a llenyddiaeth a gyhoeddwyd.

Beth yw'r materion penodol sy'n wynebu rhieni ifanc sy'n dymuno mynd i AB, neu barhau ynddi?

- 1.5 Mae dysgwyr yng Nghymru sy'n dymuno cael mynediad i AB yn wynebu llawer o rwystrau cymhleth sy'n gysylltiedig â'i gilydd. Mae'r rhwystrau mwyaf cyffredin y manylwyd amynt yn y llenyddiaeth yn ymwneud ag argaeledd darpariaeth, ymwybyddiaeth o opsiynau, cludiant, cyfyngiadau ariannol a rhwystrau o ran agweddau tuag at addysg. Nid yw'r rhwystrau hyn yn unigryw i rieni sy'n dysgu, ond yn aml mae eu goresgyn yn fwy o her i rieni sy'n dysgu na dysgwyr nad ydynt yn rhieni. Fodd bynnag, un rhwystr sy'n unigryw i rieni ifanc yw'r angen i gael mynediad i ofal plant.

I ba raddau mae galwadau gofal plant yn atal rhieni ifanc yng Nghymru rhag mynd i AB, neu barhau ynddi?

- 1.6 Yn aml, cost a fforddiadwyedd opsiynau addas yw'r prif rwystrau gofal plant y mae rhieni sy'n dysgu ym maes AB yn eu hwynebu. Hyd yn oed pan fydd rhwystrau cost yn cael eu dileu gan y cymorth ariannol sydd ar gael trwy'r Gronfa Ariannol Wrth Gefn (CAWG), gall argaeledd gofal plant addas barhau i fod yn rhwystr. Mae heriau logistaidd fel lleoliad y ddarpariaeth, cludiant i'r darparwr ac yn ôl yn ogystal â chyd-drefnu amseroedd darpariaeth gofal plant ag amseroedd dysgu, yn ychwanegu rhwystrau pellach ar gyfer rhieni sy'n dysgu i gael mynediad i ofal plant addas.
- 1.7 Mae cyfleusterau gofal plant a meithrinfeydd ar y safle (lle maent ar gael) y mae Sefydliadau Addysg Bellach (SABau) unigol yn eu darparu yn ymddangos, yn y rhan fwyaf o achosion, i fodloni'r galw presennol am ofal plant ymhlith dysgwyr AB. Hefyd aethpwyd i'r afael â llawer o rwystrau fforddiadwyedd gofal plant trwy'r cymorth ariannol sydd ar gael trwy'r CAWG. Mae canfyddiadau'r astudiaeth yn nodi ei bod yn annhebygol y bydd cynyddu argaeledd darpariaeth gofal plant ar ei ben ei hun yn cynyddu'r galw am ofal plant a'r nifer sy'n manteisio ar gyrsiau AB oni bai yr eir i'r afael â rhwystrau eraill fel hygyrchedd gofal plant hefyd.

Faint o rieni ifanc sy'n manteisio ar gymorth sydd ar gael ar hyn o bryd?

- 1.8 Mae canran sylweddol o wariant diweddar CAWG yn cael ei dyrannu i gefnogi costau gofal plant ar gyfer dysgwyr AB yng Nghymru. Fodd bynnag, mae'r galw am ddyfarniadau cyllid sydd ar gynnig i rieni sy'n dysgu AB, a nifer y dyfarniadau a roddwyd, wedi parhau yn weddol gyson yn ystod y blynyddoedd diweddar. Mae canfyddiadau'r astudiaeth hon hefyd yn nodi bod mwyafrif y SABau yng Nghymru yn gallu ariannu ceisiadau am gymorth gofal plant trwy'r CAWG yn hawdd.
- 1.9 Mae'r graddau y mae rhieni ifanc yn manteisio ar gymorth yn dibynnu ar raddau helaeth ar eu hymwybyddiaeth o'i argaeledd. Mae canfyddiadau'r ymchwili hwn yn amlinellu nad yw cyfathrebu gwybodaeth am ffynonellau ariannu sydd ar gael i rieni ifanc mor effeithiol ag y gallai fod. O ganlyniad, efallai nid yw ymwybyddiaeth o'r cymorth sydd ar gael ymhlith rhieni ifanc mor uchel ag y gallai fod.

Faint o rieni ychwanegol fyddai'n gallu cael help i gael mynediad i AB, neu barhau ynddi, petai cymorth yn cael ei gynnig yng Nghymru?

- 1.10 Mae nifer a chyfran y bobl ifanc sy'n NEET (heb fod mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant) yng Nghymru wedi gostwng ers 2013. Yn yr un modd, mae nifer a chyfraddau genedigaethau ar gyfer mamau ifanc yng Nghymru hefyd wedi gostwng yn gyson ers 2009. Gallai hyn awgrymu efallai bod nifer y rhieni ifanc a allai fod yn cael mynediad i AB, ond nid ydynt yn gwneud hynny, yn gostwng hefyd. Fodd bynnag, mae'n parhau i fod yn aneglur faint o rieni ifanc nad ydynt yn cael mynediad i AB, a fyddai'n cael eu hannog i wneud hynny petai mwy o gymorth ar gynnig iddynt.

A oes unrhyw rwystrau penodol i rieni sy'n dymuno mynd i AB cyfrwng Cymraeg neu'n dymuno defnyddio gofal plant cyfrwng Cymraeg neu ddwyieithog?

- 1.11 Nid yw'n ymddangos bod rhieni sy'n dysgu sy'n dymuno astudio cyrsiau AB cyfrwng Cymraeg yn wynebu unrhyw rwystrau ychwanegol yn benodol. Fodd bynnag, ceir tystiolaeth i awgrymu bod rhywfaint o amrywiad rhanbarthol o ran argaeledd gofal plant cyfrwng Cymraeg

Sut mae cymorth sydd eisoes yn bodoli sydd ar gael i rieni ifanc sy'n dymuno cael mynediad i AB yng Nghymru yn cymharu â rhanbarthau eraill y Deyrnas Unedig?

1.12 Yng ngwledydd eraill y DU mae rhaglenni cymorth ariannol ar waith sydd wedi'u hanelu'n benodol at rieni ifanc sy'n ddysgwyr. Nid yw hyn yn wir yng Nghymru lle mae rhieni ifanc mewn AB yn cael eu cefnogi trwy gronfeydd disgresiynol fel y CAWG, sydd ar gael i fyfyrwyr AB cymwys.

Argymhellion

Argymhelliad 1

Daw'r astudiaeth hon i'r casgliad ei bod yn ymddangos bod trefniadau ariannu disgresiynol presennol yn diwallu anghenion rhieni sy'n dysgu ym maes AB y mae angen cymorth arnynt â chostau gofal plant. Am hynny, ac ar sail y dystiolaeth a adolygwyd o amrywiaeth o ffynonellau, rydym yn argymhell nad oes angen rhaglen beilot ychwanegol ar hyn o bryd.

Argymhelliad 2

Mae SABau yn dibynnu i raddau helaeth ar eu dyraniad CAWG i ddarparu'r cymorth gofal plant y mae ei angen ar y rhieni sy'n dysgu gyda nhw. Felly dylai Llywodraeth Cymru ystyried parhau i ddyrannu'r arian hwn i SABau.

Argymhelliad 3

Mae'n bosibl y bydd angen ymdrechion pellach i wella'r ffordd mae gwybodaeth am gymorth sydd ar gael yn cael ei rhannu â rhieni ifanc er mwyn codi eu hymwybyddiaeth o'r cyfleoedd cymorth ariannol sydd ar gael iddynt ar hyn o bryd.